

VIRTA

Pelastuskoirakon käyttöönottotarkastus viranomaiskäyttöön

Järjestämis- ja arviointiohje

Ohjeet astuvat voimaan 1.1.2018

Sisältö

1. YLEISET OHJEET	4
2. TARKASTUSOHJEET	4
2.1. Toimivalta.....	5
2.2. Asema	5
3. JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAT OHJEET	5
3.1. Järjestäminen ja ilmoittautuminen.....	5
3.2. Järjestäjä	5
3.3. Järjestelytoimikunta.....	6
3.4. Yleiset järjestelyt	6
3.5. Toimikunnan tehtävät.....	6
3.6. Ilmoittaminen	6
4. TARKASTUKSEN OSAT	6
4.1. Alue	6
4.2. Kartturin käyttö	7
4.3. Maalihenkilöt.....	7
5. TARKASTUKSEN OSA-ALUEET.....	7
5.1. Vaadittavat suoritukset ja niitä koskevat määräykset.....	7
5.2. Etsintätaktiikka	7
5.3. Työskentely	8
5.4. Alueen tarkastamisen varmuus.....	8
5.5. Kestävyys	8
5.6. Löytö.....	8
6. TARKASTUKSEN ARVIOINTI.....	9
6.1. Käyttöönottotarkastuksen hyväksyminen.....	9
6.2. Käyttöönottotarkastuksen hylkääminen	9

6.3. Käyttöönottotarkastuksen keskeyttäminen	9
6.4. Käyttöönottotarkastuksesta sulkeminen	9
7. TYÖSKENTELYN ARVIOINTI.....	10
7.1. Yleistä.....	10
7.1.1. Koiran kiittäminen.....	10
7.1.2. Ylimääräinen avustaminen	10
7.2. Jäljestys.....	10
7.3. Haku	10
8. TARKASTUKSEN VOIMASSAOLO	11
8.1. Arkistointi.....	11

1. YLEISET OHJEET

Näiden ohjeiden mukaan suoritetaan käyttöönottotarkastus kaikille niille koirakoille, joita käytetään poliisiviranomaisten apuna henkilöetsintätehtävissä. Käyttöönottotarkastuksen suorittaneita koirakoita voidaan käyttää muissa virka-aputehtävissä alueellisesti sopimalla.

Muita palvelus- tai pelastuskoirien koe- tai testisääntöjä ei tässä yhteydessä käsitellä.

Koiralla on tarkastuksessa oltava tunnusvaljaat. Jos koiralla ei ole kaulapantaa, valjaissa on oltava paikka mahdollista kytkemistä varten. Tarkastuksessa ohjaaja käyttää omia ääni- ja käsimerkkejään, myös pillin käyttö on sallittu. Talutin on pidettävä mukana.

Koiraan vaikuttaminen eläinsuojelulain vastaisesti johtaa tarkastuksen hylkäykseen.

Ennen käyttöönottotarkastukseen pääsyä koiran sekä koiranohjaajan on suoritettava Suomen Palveluskoiraliiton (SPKL) tai Suomen Pelastuskoiraliiton (SPeKL) hälytystasovaatimus. Minimihälytystasovaatimus koiralle on hyväksytyt suoritus joko Palveluskoiraliiton tai Pelastuskoiraliiton koemuodoista sekä pelastushaku- että pelastusjälkiosuuksista, joista toisesta vaaditaan vaativampi taso. Rauniokoetta ei hyväksytä tähän tarkastukseen näyttönä. Kumpikin liitto hyväksyy tarkastukseensa vain oman järjestönsä koesuoritukset.

Koirakolla tulee olla Vapaaehtoisessa Pelastuspalvelussa (Vapepa) toimivan koiraryhmän ryhmänjohtajan suositus tarkastukseen pääsemiseen, ja se esitetään tarkastukseen tultaessa. Mikäli tarkastukseen oikeutetun koirakon yhdistyksellä ei ole omaa hälytysryhmää, suositelijana toimii koirakon oman yhdistyksen puheenjohtaja.

2. TARKASTUSOHJEET

Nämä tarkastusohjeet on tehty poliisiviranomaisten apuna henkilöetsintätehtävissä toimivien koirakoiden arvioinnin yhtenäistämiseksi sekä osaamistason tarkastamiseksi. Ohjeiden tarkoituksena on yhtenäistää arvioinnin painopisteet ja lähtökohdat riippumatta siitä, missä arviointi tehdään tai kuka sen tekee.

Käytettävät nimikkeet:

Tarkastaja = Palveluskoiraliiton tai Pelastuskoiraliiton tähän tasotarkastukseen kouluttama henkilö.

Arvioija = paikallisen hälytysryhmän edustaja ja/tai poliisin edustaja.

Käyttöönottotarkastuksen vastaanottajat: Tarkastuksen vastaanottajana on tarkastajan lisäksi vähintään yksi arvioija. Tarkastajana toimii käyttöönottotarkastuskoulutuksen suorittanut tarkastaja ja arvioijana paikallisen hälytysryhmän edustaja ja/tai poliisin edustaja, joka toimii poliisikoiran ohjaajana. Tarkastustilaisuuksiin osallistuva poliisin edustaja on tasavertainen vastaanottaja tilaisuuden muiden vastaanottajien kanssa.

Tarkastuksen järjestäjät valitsevat tarkastajat järjestämiinsä tilaisuuksiin. Tarkastajien nimet ovat nähtävillä Palveluskoiraliiton ja Pelastuskoiraliiton internetsivuilla.

2.1. Toimivalta

Palveluskoiraliiton ja Pelastuskoiraliiton hyväksymät tarkastajat, hälytysryhmien edustajat ja poliisin edustajat voivat näillä ohjeilla arvioida käyttöönottotarkastuksia. Liitot huolehtivat tarkastajiensa arvosteluoikeuksien säilymisestä.

Tarkastusoikeuden myöntäjät voivat poistaa tarkastajalta oikeuden toimia tarkastajana perustellusta syystä. Tarkastajan toimioikeus poistuu, jos hän ei ole suorittanut tarkastusta viimeisen kahden vuoden aikana.

Hälytysryhmän edustajana voivat toimia vain hälytysryhmässä aktiivisesti toimivat kokeneet henkilöt. Vastaanotto-oikeus poistuu, mikäli henkilö on ollut kaksi vuotta poissa hälytysryhmästä.

2.2. Asema

Tarkastuksen vastaanottajat vastaavat tilaisuuden toteuttamisesta näiden ohjeiden mukaan. Heidän tulee toimia tehtävässään neutraalisti ja objektiivisesti.

3. JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAT OHJEET

3.1. Järjestäminen ja ilmoittautuminen

Käyttöönottotarkastus järjestetään koiranohjaajan ja hälytysryhmän yhteisellä päätöksellä. Koirakon ilmoittautuminen käyttöönottotarkastukseen tapahtuu jättämällä erillinen arviointilomake järjestäjälle. Arviointilomake on saatavissa Pelastuskoiraliiton ja Palveluskoiraliiton internetsivuilla.

Tarkastuksen voi järjestää, kun hakemus on hyväksytty liitossa, josta sitä on anottu. Pelastuskoiraliiton jäsenyhdistykset anovat tarkastukset omalta liitoltaan ja Palveluskoiraliiton jäsenjärjestöt omalta liitoltaan. Järjestäjä on velvollinen ilmoittamaan järjestettävän tarkastuksen alueen poliisikoiran ohjaajalle viimeistään kaksi viikkoa ennen tarkastusta poliisin toimittaman listan mukaan.

3.2. Järjestäjä

Järjestäjinä toimivat Palveluskoiraliiton tai Pelastuskoiraliiton jäsenyhdistykset, jotka ovat mukana pelastuskoiratoiminnassa ja joilla on Vapepan hälytysryhmä, joka toimii etsinnöissä poliisiviranomaisen apuna. Mikäli tarkastukseen oikeutetun koirakon yhdistyksellä ei ole omaa hälytysryhmää, toisen yhdistyksen hälytysryhmä voi järjestää tarkastuksen koiranohjaajan sitä pyytäessä.

3.3. Järjestelytoimikunta

Toimikuntaan kuuluvat järjestävän yhdistyksen valitsemat toimitsijat ja mahdollinen poliisin edustus. Suosituksena on, että järjestelytoimikuntaan kuuluu myös paikallisen hälytysryhmän edustaja/edustajia.

3.4. Yleiset järjestelyt

Kun päätös tarkastuksen järjestämisestä on tehty ja anomus hyväksytty, järjestäjä hankkii

- riittävästi henkilöitä tarkastuksen läpiviemiseksi
- kaikki tarkastuksessa tarvittavat varusteet. Niiden käytöstä sovitaan tarkastuksen vastaanottajien kanssa.

Etsintäalueen on oltava mahdollisimman todenmukainen. Ohjaaja ei saa olla seuraamassa valmisteluja eikä hänelle kerrota niistä etukäteen.

3.5. Toimikunnan tehtävät

Toimikunta

- nimittää henkilöt auttamaan tilaisuuden valmistelussa ja järjestämisessä (mm. ratamestari)
- vastaa tarkastuksen vastaanottajien kutsumisesta
- vastaa alueen valitsemisesta ja kartan hankinnasta
- esittää tarkastuksen vastaanottajille jäljet ja jälkiesineet
- esittää tarkastuksen vastaanottajille maalihenkilöiden sijoittelun
- järjestää neuvottelun ennen tilaisuuden alkua
- vastaa tilaisuuden kulusta
- vastaa tilaisuuden jälkeen saatujen oikeuksien dokumentoinnista.

3.6. Ilmoittaminen

Järjestäjät ilmoittavat liitoille ja poliisin edustajalle tilaisuuden järjestämisestä viimeistään kaksi viikkoa ennen tarkastusta. Vain määräajassa jätetyt ilmoitukset voidaan hyväksyä.

4. TARKASTUKSEN OSAT

4.1. Alue

Tarkastuksessa käytetään aluetta, jota ei merkitä, ja sen rajaamisessa pyritään käyttämään maaston luonnollisia rajoja. Osallistuja saa alueen kartan käyttöönsä.

Aluetta ei tallata erikseen. Samaa aluetta ei saa käyttää useammalla koiralla saman vuorokauden aikana. Tarkastuksen vastaanottajat määrittelevät tarkastuksen aloituspaikan.

Alueen kokosuositus on sellainen, että alueen tarkastamiseen menee 2–3 tuntia. Tarkastus suoritetaan kyseisen hälytysryhmän tyypillisessä toimintaympäristössä, ja se on mahdollista suorittaa kaikkina

vuodenaikoina. Tarkastus voidaan suorittaa kaikissa olosuhteissa ja kaikkina vuorokaudenaikoina (myös pimeässä). Maalihenkilöt sijoitetaan alueelle ennen tarkastuksen aloittamista.

Mikäli olosuhteet tarkastajan mielestä oleellisesti helpottavat tarkastuksen suorittamista, sitä ei suoriteta (esimerkiksi lumi).

4.2. Kartturin käyttö

Järjestäjä vastaa kartturin hankinnasta koirakolle. Kartturi ei tiedä maalihenkilöiden sijoittelua. Kartturi ei etsi. Kartturi toimii koiranohjaajan ohjeiden mukaan, mutta ei ota kantaa etsintätaktiikkaan.

4.3. Maalihenkilöt

Tarkastuksessa käytetään 1–3 maalihenkilöä. Maalihenkilöiden sijoittaminen alueen maastoon on vapaa. Maalihenkilöt voivat olla eri asennoissa, ja maalihenkilöiden peittäminen on sallittua. Maalihenkilöiden tulee käyttäytyä ystävällisesti ja neutraalisti, puhuminen on sallittua. Maalihenkilö voi olla myös liikkuva.

Maalihenkilöiden sijoittelu: Alueella tulee olla vähintään yhden maalihenkilön tekemä jälki, joka on pituudeltaan vähintään 300 metriä. Jäljellä voi olla käyttöesine (esim. päähine, reppu, sanko tai takki), ja maalihenkilöiden tulee mennä alueelle selkeästi alueen ulkopuolelta.

Maalihenkilöt menevät alueelle noin ½–1 tuntia ennen tehtävän aloittamista, lukuun ottamatta mahdolliseen lisätehtävään liittyvää maalihenkilöä. Maalihenkilö voi tehdä alueelle jäljen 1–8 tuntia ennen arvioinnin aloittamista niissä toimintaympäristöissä, joissa se katsotaan tarpeelliseksi. Alueelle voi tehdä alueelta ulos menevän jäljen.

5. TARKASTUKSEN OSA-ALUEET

5.1. Vaadittavat suoritukset ja niitä koskevat määräykset

Ohjaaja menee vapaana seuraavan tai kytketyn koiran kanssa vastaanottajan ilmoittamalle aloituspaikalle. Aloituspaikalta koirakko ryhtyy suorittamaan tehtävää valitsemallaan etsintätavalla. Jos koira lähtee riistan perään, ei tehtävää keskeytetä, mikäli koira pystyy jatkamaan työskentelyä. Jos koirakko ei pysty jatkamaan työskentelyä, tarkastus keskeytetään. Suoritus päättyy ohjaajan ilmoitukseen, kun alue on tarkistettu tai kun ohjaaja luopuu tehtävän suorittamisesta. Suoritus päättyy myös tarkastajan ilmoituksesta.

5.2. Etsintätaktiikka

Ohjaajan on tehtävä suoritettavasta etsinnästä saamiensa tietojen perusteella etsintäsunnitelma kartalle ennen etsinnän aloittamista. Ohjaaja voi muuttaa suunnitelmaa, jos siihen tehtävän edetessä ilmenee tarvetta. Etsinnässä tehdyt havainnot ja löydöt koiranohjaajan tulee kirjata etsintäraporttiin. Tehtävän aikana tapahtuva kommunikointi ja tehtävään liittyvä asioiden dokumentointi (kirjalliset merkinnät, GPS, tutkapanta ja puhelin) ovat arviointiin vaikuttavia asioita, ja ne kirjataan etsintäraporttiin.

Etsintätaktiikkaa arvosteltaessa kiinnitetään huomiota ohjaajan kykyyn hahmottaa kokonaisuus tehtävästä, joka hänelle on annettu. Ohjaaja saa kartan ja tietoja etsittäville henkilöistä, mutta etsittävien lukumäärää ei kerrota. Ohjaajan on huomioitava

- maaston muodot
- sääolosuhteet
- koiran työskentelytapa
- etsintävarusteet (normaali etsintävarustus hyväksytyä).

5.3. Työskentely

Koiran työskentelyn on oltava ohjaajan hallittavissa. Koiran esittämä työskentelyvarmuus ohjaajan valitsemassa etsintätavassa on arvioitava asia. Koiran ja ohjaajan välinen yhteistyö kuuluu arvioitaviin asioihin samoin kuin ohjaajan kyky arvioida tilannetta etsinnän edetessä ja muuttaa omaa ja koiran toimintaa sen mukaan.

5.4. Alueen tarkastamisen varmuus

Koiran tulee olla toimintavarma etsintätyöskentelyssään. Sen tulee sietää erilaisia olosuhteita ja tilanteita hyvin, eikä se saa antaa epämiellyttävien asioiden vaikuttaa etsintätehokkuuteensa. Ohjaajan tulee kyetä sopeutumaan erilaisiin vaatimuksiin, joita tehtävä tuo hänen ratkaistavakseen. Ohjaajan on näissä tilanteissa kyettävä ohjaamaan koiraansa niin, että sen etsintätehokkuus säilyy koko ajan. Etsinnän tulee olla etenevää ja tehokasta ja ohjaajan tulee luottaa koiran työskentelyyn. Ohjaaja ilmoittaa tehtävän päätyttyä etsinnän tuloksesta.

5.5. Kestävyys

Sekä koiran että ohjaajan henkisen ja fyysisen etsintäkestävyyden on säilyttävä koko tehtävän ajan. Vaikeat olosuhteet tai tehtävän vaativuus ja moniulotteisuus eivät saa olla ratkaisevasti esteenä tehtävän suorittamiseen. Tilanteiden monimuotoisuuden tuomat ratkaisut niin ohjaajan kuin koirankin kohdalla vaikuttavat arviointiin.

5.6. Löytö

Koiran käyttäytymisellä sen tehtyä löydön on suuri merkitys tehtävän onnistumiseen. Ilmaisun lähtökohtana pidetään koiralle koulutettua ilmaisumuotoa. Koira ei saa käyttäytyä missään vaiheessa tehtävää aggressiivisesti ihmisiä eikä toisia eläimiä kohtaan.

Kun etsittävä henkilö löydetään koiran suorittaman jälkityöskentelyn perusteella, arvioijien on myös tällöin kiinnitettävä huomiota koiran käyttäytymiseen löydetyn henkilön luona. Koira ei saa jättää löytämäänsä maalihen kilöä.

6. TARKASTUKSEN ARVIOINTI

Tarkastuksen vastaanottajat keskustelevat tarkastuksen jälkeen ja päättävät yhdessä sen hyväksyttävyydestä.

6.1. Käyttöönottotarkastuksen hyväksyminen

Tarkastus on suoritettu hyväksytysti seuraavassa tapauksessa: Tarkastuksen vastaanottajat ovat todenneet, että vaaditut osiot on suoritettu hyväksytysti. Tarkastus voidaan hyväksyä myös ilman kaikkien maalihenkilöiden löytymistä, mutta vähintään yksi maalihenkilö pitää löytyä.

Tarkastusta voidaan muokata sen suorittamisen aikana. Tarkastuksen aikana vastaanottajat voivat myös osoittaa koirakolle lisätehtäviä (esim. lisätä yhden maalihenkilön alueen käymättömään osaan kesken tarkastuksen, mikäli kaikki maalihenkilöt löytyvät niin nopeasti, että koirakon kestävyyttä ei ole pystytty toteamaan).

6.2. Käyttöönottotarkastuksen hylkääminen

Yhdenkin arviointikohdan arviointi puutteelliseksi aiheuttaa tarkastuksen hylkäämisen ja suoritus lopetetaan.

6.3. Käyttöönottotarkastuksen keskeyttäminen

Vastaanottajat voivat keskeyttää tarkastuksen

- oman tilanneharkintansa perusteella
- koiran tai ohjaajan sairastuttua tai loukkaannuttua
- poikkeuksellisten olosuhteiden takia
- osallistuja ei huolimattomuuttaan toteuta tehtävää annettujen ehtojen mukaan.

Käyttöönottotarkastuksen keskeyttäminen ei vie uusimiskertaa.

6.4. Käyttöönottotarkastuksesta sulkeminen

Tarkastuksen vastaanottajat voivat sulkea osallistujan tarkastuksesta, mikäli tarkastuksen aikana tai välittömästi siihen liittyen

- osallistuja rikkoo eläinsuojelulakia
- osallistuja käyttäytyy koiranohjaajana epäasiallisesti
- osallistuja rikkoo tahallisesti annettuja ohjeita tai
- koira käyttäytyy aggressiivisesti.

Tarkastuksen vastaanottajien ratkaisu on aina kiistaton eikä siitä voi valittaa. Tarkastuksesta suljettu koira ja/tai ohjaaja ei saa osallistua tarkastukseen vuoden aikana (yksi vuosi tarkastuspäivästä lukien).

7. TYÖSKENTELYN ARVIOINTI

7.1. Yleistä

Koko tarkastuksen ajan on kiinnitettävä erityistä huomiota koirakon tarkoituksenmukaiseen työskentelyyn. Arvioinnin painopiste on koiran toimintavarmuudessa ja määrätietoisuudessa. Arviointiin kuuluu ohjaajan koiranlukutaito ja koiralle valitun työskentelytavan sopivuus. Arviointiin kuuluu myös ohjaajan asianmukaisen toiminnan arviointi.

Koiralle saa antaa käskyinä ääni- ja käsimerkkejä. Käskyjen toistaminen on sallittua. Ohjaajan tai koiran virheellinen käyttäytyminen huomioidaan arvioinnissa.

Tällaisia ovat mm.

- maalimiehen häiritseminen
- oman tai koiran turvallisuuden huomiotta jättäminen

Virheilmaisuuksien vaikutus työskentelyn arviointiin ja voi aiheuttaa tarkastuksen hylkäämisen. Maalimiehen jättö aiheuttaa tarkastuksen hylkäämisen. Mikäli koira ilmaisee alueella mahdollisesti pudonneet esineet, se huomioidaan positiivisesti. Esineen löytymättömyys ei vaikuta arvosteluun. Mikäli koira häiritsee avustavaa henkilöä, voi se vaikuttaa arviointiin negatiivisesti.

7.1.1. Koiran kiittäminen

Koiran kiittäminen on sallittua suorituksen aikana.

7.1.2. Ylimääräinen avustaminen

Mikäli vastaanottajat havaitsevat selvästi vääränlaista avustamista, suljetaan ohjaaja pois tarkastuksesta (esim. eläinsuojelulain vastaiset piilotetut tai avoimet pakotteet).

7.2. Jäljestys

Arvioinnissa on huomioitava koiran ja ohjaajan toiminta koiran löytäessä jäljen. Koiran on jäljestämisen aloitettuaan työskenneltävä keskittyneesti. Mikäli koira poikkeaa jäljeltä tai tulee ohjaajan luo, mutta kuitenkin palaa itse takaisin, ei tätä katsota virheeksi.

Takajälki on hylkäävä peruste, mikäli koira ei korjaa virhettään tai ohjaaja ei huomaa koiran virhettä vähintään 50 metrin matkalla. Tällöin työskentely ei ole varmaa.

7.3. Haku

Koiralta arvostellaan valitut työskentelytavat, -halukkuus ja -kestävyys. Koiran on etsinnän aloitettuaan työskenneltävä keskittyneesti.

8. TARKASTUKSEN VOIMASSAOLO

Kerran hyväksytysti suoritettu tarkastus on voimassa niin kauan kuin koirakko täyttää edustamansa liiton minimivaatimukset ja hälytysoikeus säilyy. Mikäli minimihälytystason kokeet vanhenevat, pitää myös käyttöönottotarkastus uusia. Käyttöönottotarkastusta ei kuitenkaan tarvitse uusia, jos minimihälytyskokeet uusitaan kyseisen vuoden aikana.

Hylätty tarkastus on mahdollista uusia sen jälkeen, kun hylätyssä tarkastuksessa havaitut puutteet on korjattu. Käyttöönottotarkastus ei ole vaatimuksena koirakolle, joka on saavuttanut hälytysoikeudet ennen käyttöönottotarkastuksen voimaanastumista.

8.1. Arkistointi

Liittojen verkkosivuilla julkaistaan listat käyttöönottotarkastuksen hyväksytysti suorittaneista koirakoista. Tiedot jaetaan alueellisille Vapepa-yhdyshenkilöille ja valmiuspäälliköille puolivuositain tai tilanteen oleellisesti muuttuessa. Liitot vastaavat tiedon jakamisesta. Tarkastuksen suorittanut tarkastaja vastaa ilmoituksesta liitoille kahden viikon sisällä tarkastuksen suorittamisesta.